

združevanje in spajevanje med obema spoloma. Povsod, koder moremo zasledovati, se rodi enako mnogo dečkov in deklic; dečkov je nekaj malega več. Razmerje v Evropi je nekako 106:100. Da tako pogosto število med obema spoloma ni enako, tega ni kriva narava, ampak to je posledica naših družabnih razmer, kakor vojen itd. Vse naše težnje za napredek človeštva se morajo opirati o naravni cilj, ki znači enako število rojenih dečkov in deklic, ne smejo pa se opirati o nepravilne okoliščine in začasne razmere. Glavne fiziološke resnice so, ako jih na kratko ponovimo, te-le:

Človek raste le polagoma, njegove zmožnosti se razvijajo druga za drugo. Ako pretrgamo ta red, v katerem se človeško telo razvija, si škodujemo. Ta red mora voditi razum, človeški duh, to so misli, čuti in volja mnogo vplivajo na razvoj in stanje našega organizma. Zavedati se moramo, da se spolna funkcija tiče vedno dveh ljudi in ne samo enega človeka, da lastnosti starišev prehajajo na otroke in da se rodi enako število dečkov in deklic.

To se temeljni fiziološki zakoni, ki nam dajejo navodila in pravila za spolno življenje. Ti fiziološki zakoni vedejo k enem praktičnemu cilju, k rodbini; oni dokazujejo, da je mlademu možu in mladi ženi potrebna нравna čistost, s katero si zagotovita potrebne jima dobre duševne in telesne zmožnosti, pričajo pa tudi o neizogibnosti ljubezni za tako važno nalogo kakor je materinstvo. Spolna vzgoja naj pripravlja mladino v prvi vrsti za družinsko življenje. Nauke, ki nam jih podaja fiziologija, nam potrjujeta tudi izkušnost in razum. In onadva nam kažeta rodbino kot naravno podlago zdrave družbe. Bratje in sestre so si med seboj neprecenljivi vzgojevalci in vzgojevalke. Da se rodi zdrav zarod človeške družbe, mora biti zakon stalen in sklenjen le med dvema osebama. Ta zveza bi se morala sklepati v prvi dobi dosegega življenja, da bi bili otroci plod

polne čvrstosti in krepkosti svojih starišev. Družbene navade, napačni nazori, ki branijo možu in ženi, da bi se združila v dobi svoje sile in svežosti, sploh vse, kar slabi njihovo zvezo, provzroča spolno nedostatnost in neplodnost ter škodo našemu rodu.

Ali se sedanja razmerja mož in žen v omikanih deželah naslanjajo na te zdrave fiziološke zakone? Ali umevamo te zakone? Ali se v svojem prizadevanju za napredek človeškega rodu ravnamo po fizioloških metodah človeškega razvoja in, ako ne, kakšne so posledice tega?

(Pride še.)

DAJ NAM DANES NAŠ VSAKDANJI KRUH! ČRTICE. ZOFKA KVEDER.

I.

V časopisih čitam telegrame: »Tu in tu in tu je imelo več stotin, do tisoč, dva tisoč.... pet tisoč... breposelnih delavcev svoje zborovanje. Odklonili so podpore z motivacijo, da nečejo miloščine ampak dela. Vstop do notranjega mesta sem jim je zaabil.«

Čitala sem telegrame. In videla sem te stotine, te tisoče z bledimi, uvelimi obrazi stati v vrstah. In združili so se in bila jih je nepregledna armada. In iz tisočerihih grl je zajeknilo k nebu: Daj nam danes naš vsakdanji kruh! In bila je strašna ta molitev glada in bede.

Zatrepetale so razkošne palače v svojih temeljnih zidovih in groza je prevzela one, ki tonejo v obilici.

Daj nam danes naš vsakdanji kruh!

Iz vseh kotov in skrivališč je prišla beda, izstradani obrazi so rastle iz zemlje, kakor gobe po deževju. Njihove oči so se svetile, kakor lunte v rudnikih predno se razspraskne dinamit. Neka tiha, strašna groza je izhajala iz njih, pred njimi je tekla strah, na čelu pa je jezdilo pomanjkanje. Imelo je velikanske, koščane ude, katere

je pokrivala siva, nagubana koža. Njegovi veliki zobje so se svetili, kakor nabrušeni meči v mrzli mesečni noči. In maše za njim so korakale v nemem molku. Ležali so tedne po kletah, pod streho. Strmeli so v prazne stene in njihovi otroci so se jih bali. Na čelu so imeli pečat robstva, in njihova prsa so rohnela v tihih kletvah neskončnega srda, kakor afrikanski levi, ki so ta čas zamenili neskončnost praznih pustin z železno ograjo tesne kletke. Ležali so na strohnelih klopek in glad je črtal svoje strašne poteze v njihova lica. Odpadali so jim žulji raz delavnih rok in jad njihovih duš je okamenel.

Danes pa so prišli pred ljudi, in dvignila se je od njih molitev: Daj nam danes naš vsagdanji kruh!

In prišlo jih je nekaj in jim ponujalo peščico oglodanih kostij.

— Tu!... Jejte! —

Takrat pa so zletele koščene pesti v zrak, da so zažvenketala okna bogatcev.

— Dela! —

— Kruha! —

In tisoči teh trdih, koščenih pesti, raz katerih so odpadali žulji, je molilo molitev strašno in grozno: Daj nam danes naš vsakdanji kruh!

V očeh se je zablistal plamen in razprasknili so se okovi pridušenega srda.

Dela!

Kruha!

In hoteli so pred hiše bogatih...

Dela! Kruha!

Čitala sem v telegramih:

Vstop do notranjega mesta se jim je zabranil...

...in mnogo njih je bilo zaprtih...

Ha ha!

II.

Globoko doli pod zemljo sede.

Sede in molče. Črne stene rovov se bliskajo krog njih, nad njimi pa vstajajo

debele plasti zemlje k belemu dnevju.

Črni so in zamazani, a bledota njihovih lic sveti strašljivo skozi sajasti premogov prah. Roke drže na kolenih, njihove luči melanholično berle v nečisti atmosferi. Čudno je gledati jih tako tihe, mirne, utrujene v podzemnih rovih, a brez dela. Tiho je v rudnikih, nikaki udarci ne odmevajo v podzemskem svetu.

Osemurni delavnik!

V temi in tišini so ležali premogovi rudniki lani, in delavci so mirovali v svojih kočah.

Osemurni delavnik!

Otroci so stradali zanj in žene so bedovale. Tedne se je lomila v družinah suha, pičila skorja štrajkovih dni.

Z gorečimi srci so čakali delavci. Beda se je uselila med nje in oni so jo gledali s pekočimi očmi. Prinese jim kruha in par ur dneva...

Da, osemurni delavnik!

In dnevi so tekli in minevali so tedni, dva, tri... deset!

A delavci so čakali.

Vidite nas, ljudje! Solnca nimamo, zraka nimamo, globoko pod zemljo nas poplavlja voda, plini nas duše in strašne eksplozije trgajo naša telesa v komade! Smrt nam gleda preko ramen pri našem delu, a mi molčimo in delamo. Delamo za kruh! A boren je naš kruh in malo ga je.

Ljudje, malo kruha hočemo in še par ur dneva! Bodi vam dovelj, da osem ur delamo vsak dan v svojih grobovih.

Osem ur delamo v svojih grobovih za kos hleba!

In delavci so čakali, da pridejo ljudje in poreko: Pravično, je kar zahtevate in dali vam bomo!

A nikogar ni bilo. Sedeli so pri polnih mizah in čakali in ko ni več bilo otroka v delavskih družinah, ki bi ne gladoval in ne žene, ki bi ne bedovala, so šli in rekli: Delajte!

In delavci so stisnili zobe in z obupanimi dušami so se spuščali v svoje grobove. Dosegli niso ničesar, zaman sta bila glad in beda.

Robotovali so zopet za kos hleba, za prokleti kruh!

Delali so in molčali.

To je bilo pred letom!...

Dolgo so molčali. Smrt je zbirala med njimi. Ubitega in potolčenega so zvlekli na božji dan mnogega izmed svojih. In v srcih jim je zavrela grenkoba.

Umiramo v mladosti svoji in staramo se pred leti, a ta ped življenja, katero nam mečete pred noge, kaka nam je?! Ne vidimo solnca in naše življenje je, kakor življenje kaznjencev na galerah! Osemurni delavnik!...

Ako ga nam ne daste, izsilimo si ga!

A trebajo kruha za se in svoje žene in svoje otroke! Trebajo! Prokletstvo jim je ta kruh! Drži jih v suženjstvu z verigami in okovi, ki so močnejši od vseh verig sveta.

S sklonjenimi glavami jemljejo ta grozni, prokleti kruh iz rok mogotcev in molče.

Molče.

A kadar udari ura, kadar so se osem ur mučili v potu obrazov svojih stotine metrov v črni zemlji, tedaj posedajo na tla in njihove zmučene roke jim leže na kolenih.

Osemurni delavnik!

Zanj sedé sedaj mirno in brez dela v svojih grobovih. A samo črne stene, molčeča zemlja gleda ta njihov veliki, sveti protest!

Če bi ga videli ljudje, bilo bi jih strah pred tiho, molčečo majesteto tega pridusenega, grandioznega odpora...

V Pragi, v januarju 1901.

PESMI. VIDA.

Molitev.

Okenca rdeče zagrnjena
v daljno se noč bliščijo,
megle jesenske nad mirno vasjo,
polja, gozdovi spijo...

Tiha svečanost... Korak samo,
kakor bi motil nekaj...
Božje soglasje krasote, miru,
v dušo se mi izteka!

Take oči.

Kje so, kje svetijo, take oči,
globlje, kot oceán je,
vroče, ko južnega solnca žar,
da se zaljubim vanje!

Kje si, kje duša si taka v njih,
nežna, ko v rosi cvet je,
silna in smela, ko v skalo strmo
orla visok polet je?...

Pa so gorele mi zvezdice,
one ne vejo zanje,
pa so cvetele mi rožice,
one ne vejo za nje...

Po slovesu.

Zemljo pozlatil je solnčni sijaj.
vzcveli so encijani.
»Zbogom, poljubi me ljubica!« —
Ptički so peli: ostani!

Ptički pospali utrujeni,
zvenjeni kelihi v travi...
zvezdice, koder ga srečate,
vsaka mi ga pozdravi!